

Atjaunojošais taisnīgums vs. Nepilngadīgo noziedzība

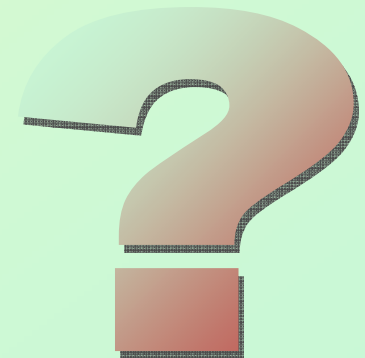
Latvija

A.Judins

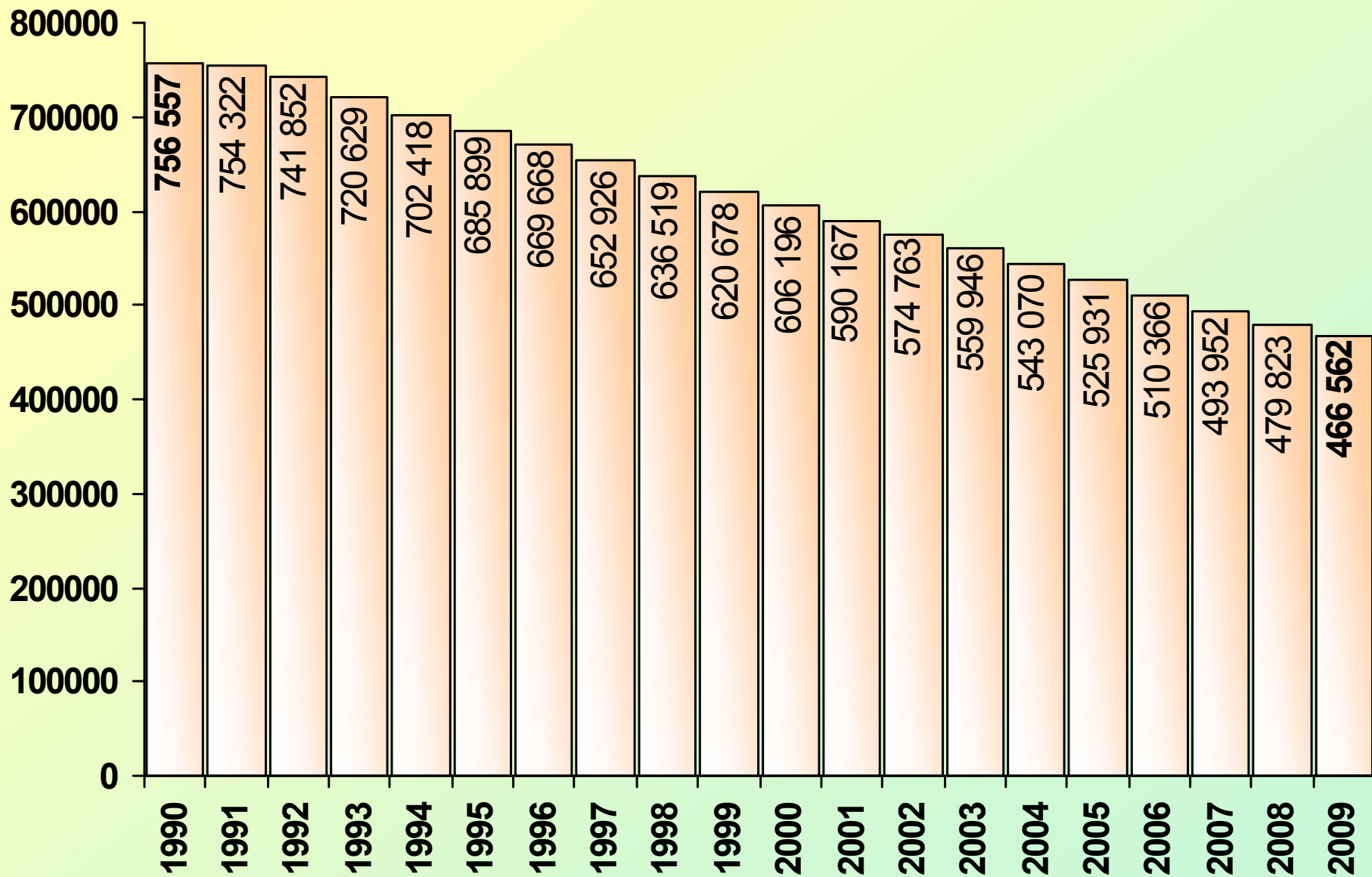
Statistika:

- nepilngadīgo noziedzības līmen
 - nepilngadīgo notiesāto skaits;
 - NLI uzskaitē esošo bērnu skaits
- pēdējos gados
samazinās

Vai tad ir problēma?

Nepilngadīgo un gados jauno cilvēku (līdz 20 gadu vecumam) skaits Latvijā 1990. - 2009. gadā

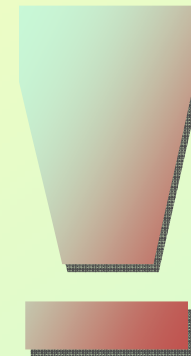

Avots: Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde

10 -14 gadu vecie bērni:

1990.gads – 174 590

2009.gads – 99 147 (- 43 %)

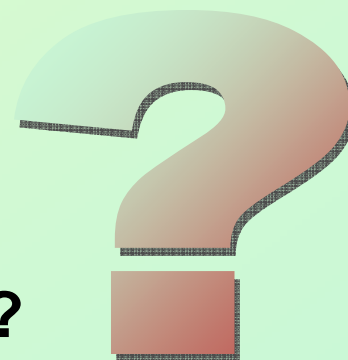

Vai uzlabojoties statistikas datiem, sabiedrība ir drošībā?

Vai ir personas dzīvība, veselība, īpašums ir aizsargāti?

Vai kriminālā justīcija pilda savas funkcijas?

Vai noziedzīgu nodarījumu recidīvs ir retums?

**Nepilngadīgo noziedzība Latvijā
atzīstama par problēmu, bet
nav nedz efektīvās stratēģijas
tās mazināšanai nedz skaidras
Juvenālās Justīcijas filozofijas,
kas noteiktu attīstības virzienu**

Nepilngadīgo noziedzība, nepilngadīgie pārkāpēji, ka arī valsts reakcija uz nepilngadīgo izdarītājiem pārkāpumiem prasa citu pieeju, risinājumus, standartus. Sabiedrībā kopumā ir tolerantākā attiecībā uz gados jauniem pārkāpējiem (a), vieglāk pieņem domu, ka šiem bērniem, pat ja viņi ir pārkāpuši likumu, jāsniedz palīdzība (b), ka sabiedrība zināmā mērā ir līdzvainīga notikušajos pārkāpumos (c).

Nepilngadīgo noziedzība

**Kā uz to
reaģēt?**

Juvenālā Justīcija -

tiesību normu un institucionālu risinājumu kopums, kas veidots, lai efektīvi reaģētu uz nepilngadīgo personu izdarītājiem likumpārkāpumiem.

Latvijas Juvenālā Jurisdicija

tā ir

Vai tā sasniedz savus

Kāda

Latvijas Juvenālā justīcija:

Bērnu tiesību aizsardzība

Vs.

**Valsts represīvā reakcija uz
noziedzību**

**Nepieciešamība
reaģēt uz
noziedzīgu
nodarījumu**

Vs.

**Nepieciešamība
aizsargāt bērnu,
sekmēt viņa
attīstību**

Juvenālā Justīcija

1) Īpatnību kopums KJ sistēmā

Kas tās ir?

2) Apakšnozare KJ sistēmā;

3) Alternatīva KJ (ārpus KJ)

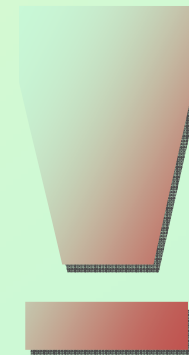

Latvijas Juvenālā justīcija:

**Atvasinājums no Kriminālās
Justīcijas/**

**Nepilngadīgajiem labvēlīgo īpatnību
kopums**

**Kriminālās Justīcijas
problēmas ir arī Juvenālās
Justīcijas problēmas**

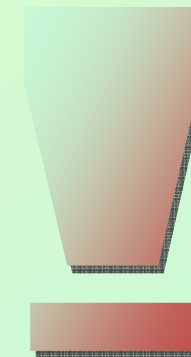
**Latvijas Kriminālā (un Juvenālā) Justīcija
ir represīva**

un

REPRESIJA

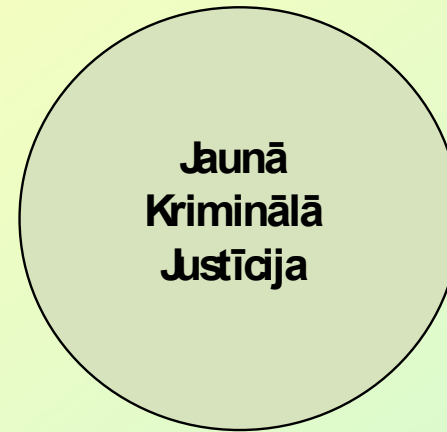
bieži vien

nav līdzeklis, bet mērķis

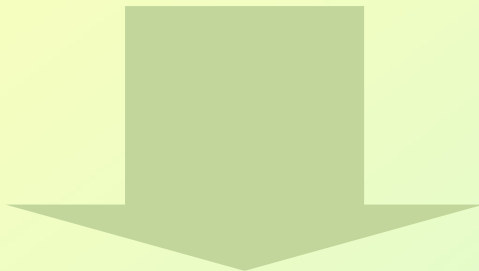

Latvijas Kriminālā Justīcija attīstās un progresē. Tomēr tā joprojām *in transition* – vecā uz represiju vērsta Kriminālās Justīcijas filozofija sadzīvo un tieši mijiedarbojas ar Jaunās Kriminālās Justīcijas koncepciju, kas uzver nepieciešamību reaģēt uz noziedzīgu nodarījumu tā, lai atjaunotu taisnīgumu un risinātu ar noziedzīgu nodarījumu saistītas problēmas

Latvijas sabiedrība tiek maldināta attiecība uz Kriminālās (un Juvenālās) Justīcijas mērķiem – vairāki cilvēki taisnīgo reakciju uz noziedzīgu nodarījumu saista ar pārkāpēja represēšanu. Brīvības atņemšanas sods joprojām Latvijā simbolizē taisnīgu reakciju uz noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Sabiedrībā dominē viedoklis, ka attiecības, kas veidojās pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas „pieder” valstij, kura zina, kā reaģēt uz pārkāpuma izdarīšanu un ko darīt ar likumpārkāpēju.

Izpratne par taisnīguma atjaunošanu

**Ierobežojot pārkāpēja tiesības,
represējot, atņemot viņam
svarīgos labumus**

**Ierobežojot pārkāpēja tiesības,
represējot, atņemot viņam
svarīgos labumus
+
Zaudējumu atlīdzināšana, ar
noziedzīgu nodarījumu saistītā
konflikta atrisināšana**

**Ar noziedzīgu nodarījumu
saistītā konflikta atrisināšana;
zaudējumu atlīdzināšana;
pārkāpēja vaļsirdīga nožēlošana
par izdarīto; pārkāpēja sociāli
derīgas rīcības, kas demonstrē
attieksmes maiņu pret
sabiedrību**

Izpratne par taisnīguma atjaunošanu

Ierobežojot pārkāpēja tiesības, represējot, atņemot viņam svarīgos labumus

Ierobežojot pārkāpēja tiesības, represējot, atņemot viņam svarīgos labumus
+
Zaudējumu atlīdzināšana, ar noziedzīgu nodarījumu saistītā konflikta atrisināšana

Ar noziedzīgu nodarījumu saistītā konflikta atrisināšana; zaudējumu atlīdzināšana; pārkāpēja vaļsirdīga nožēlošana par izdarīto; pārkāpēja sociāli derīgas rīcības, kas demonstrē attieksmes maiņu pret sabiedrību

Noziedzīgs nodarījums ir **netaisnīgums**, kas rada ciešanās, sāpes, zaudējumus. Ar kriminālsodiem un citiem krimināltiesību instrumentiem, valsts cenšas taisnīgumu atjaunot.

Mūsdienu Latvijas krimināltiesību izpratnē taisnīguma atjaunošana kriminālprocesā ietver gan tāda stāvokļa restaurāciju (cik tas ir iespējams), kas bija pirms noziedzīga nodarījuma izdarīšanas (a), gan arī pārkāpēja represēšanu, šādi demonstrējot, ka ļaunums, ko ar savām noziedzīgām darbībām radīja pārkāpējs, atgriežas viņam pašam, ierobežojot viņa tiesības, brīvības un radot citas viņam nelabvēlīgas sekas (b). Objektīvi ar (b) punktu saistītais taisnīgums ir mūsdienu *taliona principa* interpretācija, kas vēsturiskās ģenēzes rezultātā vairs neprasa asini, bet nesaskata iespēju nodrošināt taisnīgumu, nerādot pārkāpējam sāpes.

Juvenālā Justīcija

Ko darīt

Jāveido Moderna Juvenālā Justīcija

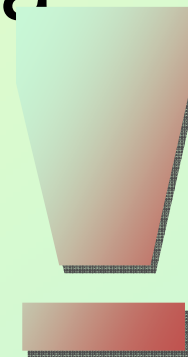
ne kompromiss starp velmi represēt un nepieciešamību ievērot bērna tiesības,

bet **Sistēma**, kuras pamatā ir

- **Taisnīguma atjaunošanās filozofija**
- **Nolūks palīdzēt pārkāpējam, cietušajam, sabiedrībai**

1

Sabiedriskā drošība

Jaunā kriminālā Justīcija


```
graph TD; A([Jaunā kriminālā Justīcija]) --> B([No represijas ...  
uz palīdzības  
sniegšanu]);
```

**No represijas ...
uz palīdzības
sniegšanu**

Ikviens noziedzīgs nodarījums ir signāls sabiedrībai, ka personai (likumpārkāpējam) ir problēmas, kura viņa pati nevar atrisināt, bieži vien neapzinās un neatzīst to esamību.

Noziedzīgs nodarījums ir sabiedrībai adresēts pārkāpēja sauciens pēc palīdzības.

Valsts misija, reaģējot uz noziedzīgu nodarījumi, sniegt palīdzību pārkāpējam viņu problēmu risināšanā, šādā veidā mainot viņu attieksmi pret sabiedrību, sekmējot pasākumus, kas mazina/likvidē ar noziedzīgu nodarījumu radītos zaudējumus un izraisītas sāpes, kā arī - novērš jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu.

Juvenālajai Justīcijai nevajadzētu akceptēt un attīstīt tradicionālo koncepciju, kas saista taisnīguma atjaunošanu ar pārkāpēja represēšanu, ierobežojot viņa tiesības un brīvības. Mērķis sodīt juvenālajā justīcija jāsaprot vien kā Valsts negatīvo vērtējumu saistībā ar izdarīto, kas paziņots un izskaidrots gan pārkāpējam, gan arī sabiedrībai.

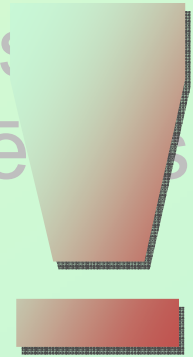
Represija taisnīgumu neatjauno, bet vien maldina sabiedrību un kultivē nepamatotus uzskatus, ka šādā veidā var pasargāt sabiedrību no jauniem

- Tradicionālā Kriminālā Justīcija ir reaktīva;
- Tradicionālā Kriminālā Justīcija ir pārāk tālu no tām personām, kuru labā tai jāfunkcionē;
- Tradicionālais kriminālprocess ir vērsts uz izmeklēšanu, pierādījuma vākšanu, ar noziedzīgu nodarījumu un pārkāpēju saistīto faktu apkopošanu. Ar noziedzīgu nodarījuma izdarīšanu saistītās emocijas un pārdzīvojumi nav tradicionālā kriminālprocesa priekšmets.

Juvenālajā Justīcijā taisnīguma atjaunošana jāsaista ar citiem radītājiem – izdarītā likumpārkāpuma vaļsirdīga nožēlošanu, likumpārkāpēja centieniem kompensēt cietušajiem radītos zaudējumus, zaudējumu kompensāciju (izremontējot sabojāto, samaksājot par iznīcināto, veicot mantiskā rakstura darbus cietušā interesēs), piedalīšanās darbos, kas vērtējams kā sabiedriski derīgas un kas demonstrē personas attieksmes maiņu pret sabiedrības prasībām un vērtībām

Tradicionālā Kriminālā Justīcija faktiski atsavina ar noziedzīgu nodarījumu saistīto konfliktu, uztic tā risināšanu profesionāliem juristiem, pozicionējot sabiedrību kā patērētāju, kuram ir iespēja vērot no malas, kā valsts risina ar noziedzīgiem nodarījumiem saistītas problēmas (a), paust viedokli par valsts darbību (b), gaidīt un cerēt, ka problēmas risinājums būs labs un taisnīgs (c).

Tradicionālā Kriminālā Justīcija faktiski
atsavina ar noziedzīgu nodarījumu saistīto
konfliktu uz ticamā risināšanu
profesionāliem juristiem, pozicionējot
sabiedrību kā patērētāju, kuram ir iespēja
vērot no malas, kā valsts risina ar
noziedzīgiem nodarījumiem saistītas
problēmas (a), paust viedokli par valsts
darbību (b), gaidīt un cerēt, ka problēmas
risinājums būs labs un taisnīgs (c).

Efektīvākām kriminālprocesam jāmeklē līdzsvars starp juridisko formu un uz taisnīguma atjaunošanu orientēto saturu.

Atjaunojošais taisnīgums:

Cits (atšķirīgs) skats uz noziedzīgiem nodarījumiem

Cita noziedzīga nodarījuma izpratne

Cita reakcija uz noziedzīgu nodarījumu

Alternatīvo stratēģiju noziedzības mazināšanai

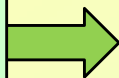
Taisnīguma atjaunošana

```
graph TD; A([Taisnīguma atjaunošana]) --> B([Filozofija, uzskats, koncepcija]); A --> C([Tehnika, instrumenti]);
```

**Filozofija,
uzskats,
koncepcija**

**Tehnika,
instrumenti**

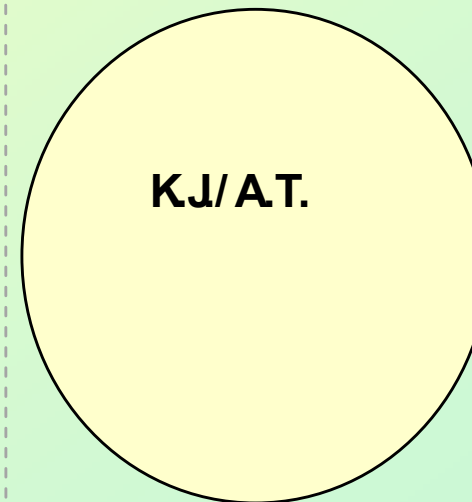
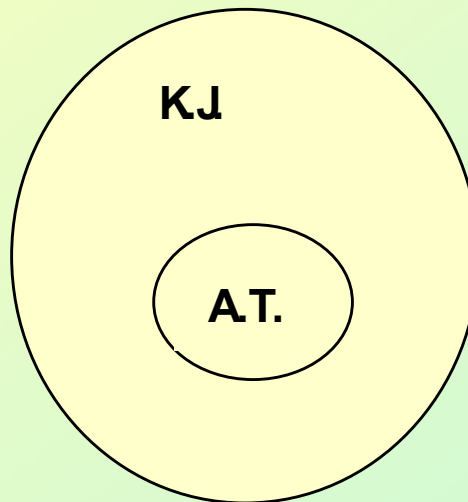
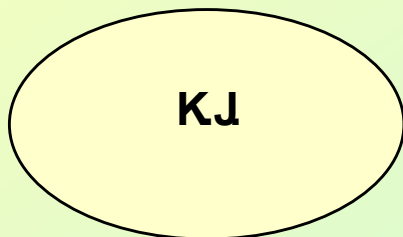
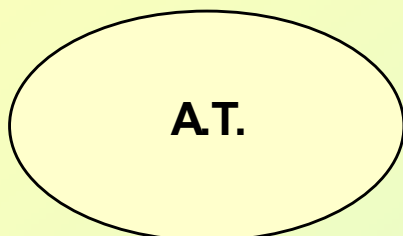
Atjaunojošais
taisnīgums –
alternatīva
Kriminālajai Justīcijai

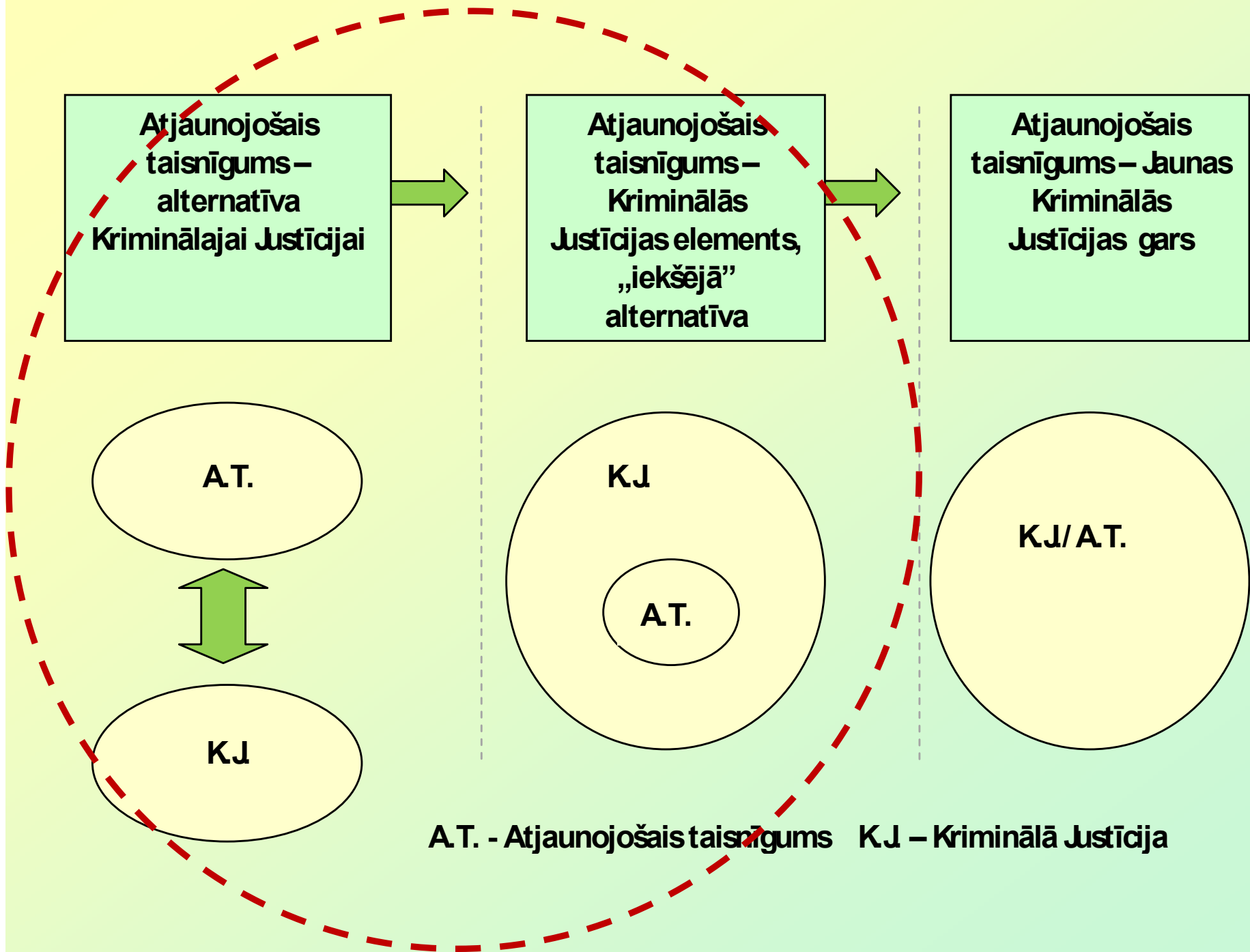
Atjaunojošais
taisnīgums –
Kriminālās
Justīcijas elements,
„iekšējā”
alternatīva

Atjaunojošais
taisnīgums – Jaunas
Kriminālās
Justīcijas gars

A.T. - Atjaunojošais taisnīgums KJ – Kriminālā Justīcija

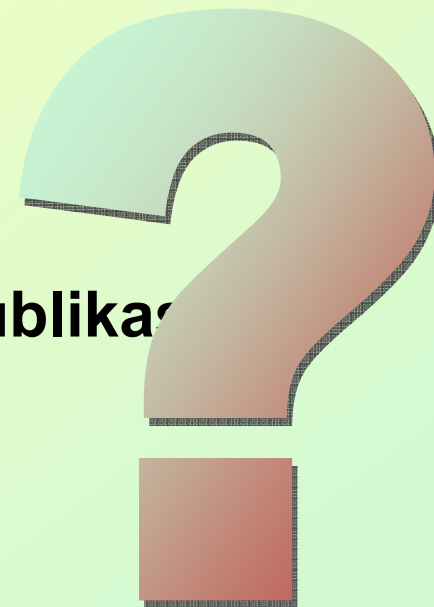
Kriminālā
Justīcija

Kriminālsodu un citu Kriminālās
Justīcijas instrumentu potenciāls
taisnīguma atjaunošanā, reaģējot uz
nepilngadīgo noziedzību

Taisnīguma atjaunošana

- Brīvības atņemšana
- Piespiedu darbs
- Naudas sods
- Mantas konfiskācija
- Izraidīšana no Latvijas Republikas
- Tiesību ierobežošana
- Policijas kontrole
- Nosacīta notiesāšana
- Nosacīta atbrīvošana no kriminālatbildības
- Vienošanas par vainas atzīšanu uz sodu
- Izlīgums
- *Cietušais: Zaudējumu kompensācija
- Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi

Jaunā Juvenālā Justīcija

- **Jauna koncepcija/domāšana**

(prevencija + palīdzība + taisnīguma atjaunošana + sabiedriskā drošība)

- **Institucionalizācija**

(juvenālais tiesnesis+ sadrumstalotības pārvarēšana)

- **Instrumentu/tehniku klāsta paplašināšana**

(ARPL sistēmas stiprināšana, programmas, jaunās iespējas tradicionālo kriminālsodu/ krimināltiesisko instrumentu piemērošanā)

Rekomendācijas/Priekšlikumi

Konceptuālie/Vispārīgie

“Praktiskie”

- Taisnīguma atjaunošana – kā soda (valsts reakcijas) mērķis
- Sabiedrības informēšana par Atjaunojošā Taisnīguma filozofiju, tās popularizēšana
- Cietušā, sabiedrības aktīvā iesaistīšana ar noziedzīgu nodarījumu saistītā konflikta noregulēšanā
- ARPL – uzvedības ierobežojumi
- Izlīgums
- Izlīguma sanāksme (Conferencing)
- Nosacīta notiesāšana + Piespiedu darbs
- Piespiedu darbs+ KL 55.panta 6.daļas pienākumi
- Zaudējumu atlīdzināšana – fokusa jautājums/alternatīvie risinājumi
- Juvenālās justīcijas koncepcijas izstrādes iniciēšana

Iecerētā Juvenālā justīcija varētu būt tāds fenomens, kas veicinās Jaunās Kriminālā Justīcijas izaugsmi, kurā represīvais elements vienīgi būs nepieciešams, lai labāk palīdzētu personai, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kas efektīvāk novērsīs noziedzīgu nodarījumu recidīvu un skaidrāk demonstrēs sabiedrībai iespēju atjaunot taisnīgumu, nerepresējot likumpārkāpējus.

juvjust@gmail.c

om

**Paldies par uzmanību
!**